

Blinde vinkler - Asynkron tillid i tidlige indsatser overfor flygtningefamilier i Danmark

Susanne Bregnbæk

Denne artikel belyser forholdet mellem tillid og mistillid i tidlige indsatser rettet mod flygtningefamilier i Danmark. Med udgangspunkt i en udvidet case-historie om en kurdisk iransk families udfordringer i mødet med en vuggestue og med den danske velfærdsstat bredere set, forsøger jeg at belyse en blind vinkel i den danske velfærdsstats ønske om "tidlig indsats". Argumentet er, at der er et misforhold mellem på den ene side statens ønske om at gribe tidligt ind i familielivet for at opspore problemer og adressere dem, før de bliver alvorlige – og på den anden side det forhold, at tillid ofte opbygges over tid. Efter paradigmeskiftet, der indebærer, at flygtningefamilier kun tildeles midlertidige opholdstilladelser og risikerer hjemsendelse, hvis ikke de lever op til bestemte krav, kan tillidsrelation beskrives som asynkron, da tidsligheden i tidlige indsatser står i modsætning til asylsystemets langstrakte limbo af midlertidighed og medfølgende usikkerhed.

Emneord: Asylsystemet, tillid, mistillid, udsatte boligområder, tidlig indsats

"Har du set filmen Jagten?" spurgte Sana mig en klar sensommerdag i 2018, da jeg besøgte hende i en forstad til København. Jeg mødte Sana, en 50-årig irakisk kvinde, som har arbejdet som konsulent i forbindelse med tidlig indsatsinterventioner på Københavns Vestegn i knapt ti år i forbindelse med mit feltarbejde om tidlige indsatser i udsatte boligområder¹. Hun rynkede panden, imens hun mindede mig om Thomas Vinterbergs film om pædagogmedhjælperen, spillet af Mads Mikkelsen, der uretfærdigt mistænkes for pædofili. Hun nævnte filmen for at lave en parallel til en hjerteskrærende beretning om en syrisk familie, der ved en fejl fik frataget deres børn. "Lidt ligesom at mandlige pædagogmedhjælpere kan blive mødt med mistillid, kommer flygtningefamilier, særligt fædre - især hvis de endnu ikke kan det danske sprog - lettere under mistanke for at udøve vold

¹ Artiklen kombinerer feltarbejde fra to forskningsprojekter tilknyttet Københavns Professionshøjskole. Det første, "Flygtningebørn og deres familiers møde med danske daginstitutioner" (2016-2018) i samarbejde med mine kolleger Nanna Jordt Jørgensen, Annelise Arent, Asger-Martiny Bruun og Hanne Ellegaard. Og i kølvandet på dette, forskningsprojektet, "Tidlig indsats i udsatte boligområder" (2019-2021) udarbejdet sammen med Kathrin Houmøller, Nanna Jordt Jørgensen og Annelise Arent. Begge projekter byggede på etnografiske metoder, herunder deltager-observation hos udvalgte familier, i daginstitutioner og andre kommunale institutioner samt kvalitative interviews med familier, pædagogisk personale og andre fagpersoner.

mod deres børn,” sagde hun. Tydeligt berørt fortalte hun i detaljer historien om denne familie fra Syrien. En pædagog i børnehaven havde opdaget et stort blåt mærke på en drengs lår, og havde fået mistanke om, at faren slog ham. Familien havde på det tidspunkt befundet sig i Danmark i ni måneder og kunne endnu ikke tale dansk. ”På dette tidspunkt var der meget snak om berøringsangst blandt personalet,” sagde hun. Og på den baggrund havde pædagogen fundet det vigtigt at reagere så hurtigt som muligt - også selvom institutionen kun havde et meget begrænset kendskab til familien. Drengen blev interviewet om dette men med en dårligt fungerende tolk, fremhævede Sana. Det resulterede i, at pædagogen foretog en underretning, som udmøntede sig i, at kommunen fjernede dette barn og familiens andre to børn fra deres forældre. ”Familien blev totalt smadret,” sagde hun. Hun fortalte, at hun i sit møde med familien ret hurtigt fandt ud af, at der var begået en fejl, men at der fulgte en meget lang og smertefuld proces, før de endelig fik medhold.

Sana fortalte, at moren i familien siden havde sagt, at intet, der var sket for dem, var så slemt som dette. De havde gennemgået en traumatisk flugt, men intet kunne måle sig med den magtesløshed, de følte, da de blev mistænkt for at have begået overgreb mod deres egne børn. Hun fik en klinisk depression. Først ca. halvandet år efter blev afgørelsen omstødt. Det kom frem, at sønnen blot var faldet på en trehjulet cykel, og den pågældende pædagog blev fyret og fik en dom for sin forkerte afgørelse. ”Men de kommer aldrig over det,” sagde hun. ”Deres tillid til det danske samfund er tabt for altid.”

Sanas historie var svær at ryste af sig. Og jeg tænkte på den igen, da Mette Frederiksen holdt nytårstale til den danske befolkning 1. januar 2020:

Sammen har vi skabt et samfund. Bygget på tillid. Et velfærdssamfund. Hvor flere har fået muligheder. Det kan vi godt være stolte af. Stolte men ikke tilfredse (...) Men i dag får nogle forældre for mange chancer. Måske er det i bedste mening. Men når en 12-årlig bliver fjernet fra hjemmet, så ligger der ofte 11 års svigt bag. Derfor må berøringsangsten lægges væk. Også overfor andre kulturer. Nogle forældre kommer fra lande, hvor vold mod børn er tilladt. Det er det ikke i Danmark. I Danmark er det forbudt at slå sine børn.

I talen betonedes Mette Frederiksen netop tillid som velfærdsstatens særkende. Samtidig fremmanede hun er billede af, at der er slået sprækker i denne tillid, og at det kan skyldes en ”berøringsangst” overfor andre kulturer. Ved at omtale andre kulturer med mistillid mindede Mette Frederiksens fokus på nogle måder om hendes forgænger, Lars Løkke Rasmussens nytårstale, da han året forinden omtalte de områder, som politisk er blevet defineret som ”ghettoer” ud fra fem

kriterier: etnicitet, kriminalitet, beskæftigelse, indkomst og uddannelsesniveau - og som "parallelsamfund" eller ligefrem som "huller i Danmarkskortet".

Denne form for mistillidens eller bekymringens politik (anxious politics) er ikke unik for Danmark. Den karakteriserer ifølge flere forskere det politiske landskab i mange europæiske lande samt i USA i disse år (Modest & de Koning 2016; Nolan 2016; Johansen 2017; Das & Poole 2004; Johansen & Jensen 2017; Wacquant 2013).

Sanas meget dramatiske fortælling om de syriske børn, der ved en fejl blev fjernet fra deres forældre, sætter begreberne tillid og mistillid på spidsen og viser, hvor meget der er på spil, når staten griber tidligt ind i familieformer, der politisk og professionelt fremstilles som ukendte og på tværs af sproglige barrierer. I disse år figurerer "tidlig indsats" som et politisk kernebegreb, der har lovet løsninger på en lang række udfordringer for børn og familier i udsatte boligområder i særdeleshed (De Koning, Johansen & Marchesi 2020). Økonomen James Heckman, der er blevet tildelt Nobelprisen for sin forskning, har via modeller påvist, at jo tidligere man investerer i børn, desto større afkast giver det samfundsmæssigt (2016). Tankegangen er altså nærmest, at man kan "vaccinere" børn mod fremtidige vanskeligheder, og det bygger altså på en ide om en lineær kausalitet, som langt fra er uproblematisk (Grumløse og Marschall 2020: 74).

På den ene side er tanken, at fagprofessionelle bør gribe ind så hurtigt som muligt for at opspore potentielle problemer, før de bliver til alvorlige udfordringer. På den anden side er pædagoger gennemgående enige om, at indsatser sjældent virker hensigtsmæssigt med mindre, de er baseret på et nært kendskab til familiers vilkår, og at tillid mellem pædagoger og familier ofte opbygges over tid. I det følgende vil jeg undersøge forholdet mellem tillid og tid nærmere: Hvornår er det for tidligt at gribe ind? Hvornår er det for sent? Hvilken rolle spiller tillid og mistillid i *tidlige* indsatser?

Tillid og mistillid

Ifølge den tyske filosof og sociolog, George Simmel, der ofte betegnes som tænkeren om tillid par excellence, er tillid samfundets lim, og dermed er samfund kun mulige, hvis der er en væsentlig grad af tillid mellem mennesker (1950: 318). Tillid handler grundlæggende om forventningen til en altid uvis fremtid. Ifølge Simmel er tillid "a hypothesis regarding future behavior, a hypothesis certain enough to serve as a basis for practical conduct" (1950: 318-19). For Simmel og andre tænkere, der senere er fulgt i han spor, er tillid ikke blot et rationelt valg,² men en psykologisk tilstand, der indebærer en form for overgivelse eller det, som Simmel kalder et "leap of faith" (1950; Simpson 2007; Möllering 2001).

² Andre teoretikere – oftest økonomer og spilteoretikere – ser tillid som en strategi knyttet til rational choice (se f.eks. Garfinkel 1963).

Ifølge Putnam, Leonardi & Nanetti (1993) kan man identificere et spektrum af forhold, som der kan udvises tillid til – fra tillid til ukendte andre til tillid til ”systemet”, såsom retssystemet i et land. Her er pointen, at det at udvise tillid eller ikke at udvise tillid ikke så meget har karakter af et egentligt valg – det kan i højere grad ses som en måde at tilgå verden på.

I bogen *Mistrust: An Ethnographic Theory*, argumenterer antropologen Matthew Carey for, at tillidens modsætning – mistillid – ikke blot skal forstås som fravær af den sunde tillid. Han mener, at mistillid er et fænomen, der bør undersøges etnografisk i sig selv. Samfund, hvor der er udbredt mistillid mellem mennesker, bryder ikke nødvendigvis sammen, mener Carey, og påpeger at blind tillid til ukendte andre de fleste steder anses for at være naivt og farligt (2017: 5). Ved at udvise tillid til andre afgiver vi noget kontrol over vores eget liv, men vi forsøger samtidig at opnå kontrol over andre. Dette gælder f.eks. når man beder andre om at holde på en hemmelighed. Tillid er dermed meget lidt ”tilgivende” – hvis ikke tillidspagten overholdes, tabes den, ofte for altid (Carey 2017: 7). Min tilgang til begrebet tillid er dialektisk; tillid og mistillid hænger sammen og er ikke absolutte størrelser. Hvis vi går fænomenologisk til værks og undersøger tillid og mistillid, som et aspekt ved intersubjektive relationer som indlejret i en (politisk kontekst) bliver det muligt at få et indblik i tillidsarbejdets blinde vinkler.

Jeg vil nu forsøge at belyse (mis)tillidens årsager etnografisk ved at vende mig mod at beskrive en bestemt iransk familie³, som jeg har fulgt siden 2016. Mit fokus er på, hvordan de oplevede at være genstand for en ”tidlig indsats” samtidig med, at de forsøgte at få deres hverdag til at hænge sammen og bekymrede sig for deres datters velbefindende såvel som for deres usikre status i Danmark som bærere af midlertidige opholdstilladelser.

Til møde i vuggestuen

Da jeg ankom til familiens lejlighed i et gråt socialt boligbyggeri syd for København en dag i vinteren 2017, åbnede Sara⁴ smilende døren. Hendes mand, Aso så derimod træt ud. Han stod duknakket og røg cigaretter ud af køkkenvinduet, da han sendte mig et stille ”hej”. Han var lige vågnet efter at have været på arbejde hele natten. Sara viste mig det brev, de havde modtaget fra børnehaven. I brevet stod, at de skulle til møde angående datteren, Faridas trivsel, og at det var vigtigt, at både ”mor og far” deltog i mødet. Sara fortalte, at Farida hele tiden blev syg. For nyligt havde de været på hospitalet med hende midt om natten. Hun sov uroligt, og Sara mente, at hun blev syg af

³ Elementer af historien om den iranske familie, som er denne artikels omdrejningspunkt, indgår også i kapitlet ”Mødet med systemet: Tillid og mistillid i foreldresamarbejdet”, som jeg har skrevet sammen med Annelise Arent i Jørgensen & Bregnbæk 2020.

⁴ For at sikre mine informanter/samtalepartnere anonymitet er der brugt pseudonymer og enkelte detaljer i deres historier er udeladt eller ændrede.

at sove udenfor i børnehaven. Hun havde forsøgt at overbevise pædagogerne om dette, men oplevede ikke, at de tog hendes bekymring alvorligt. Hendes primære motiv for dagens samtale var at få dem overbevist om, at det var bedre for Farida at sove indenfor.

På vej hen til børnehaven talte begge forældre også om deres bekymring over, at datteren ikke tog nok på. Familiens læge havde sagt, at de skulle give hende Nutella, så hun kunne tage på. ”Nutella?” sagde Aso uforstående. ”Det er da ikke sundt.” Hele hans indstilling til det danske ”system”, som han kaldte det, lod til at være kendetegnet ved modvilje og mistillid. Da vi kom frem til børnehaven, pegede Sara med en bekymret mine hen imod rækken af barnevogne, der stod under et halvtag. Både henvisningen til nutella og påpegningen af de kolde barnevogne, viser at forældrene befandt sig i en psykologisk tilstand af grundlæggende mistillid, der let blev aktiveret (Simmel 1950). Da vi var kommet ind i garderoben, introducerede Sara mig som sin veninde overfor lederen af institutionen og to pædagoger. Jeg forklarede, at jeg både var en ven af familien og forsker. Jeg fik lov til at deltage i mødet, og lederen forklarede lavmælt, at udvalgte familier var indkaldt til sådanne møder som en del af kommunens strategi om tidlig indsats. Vi ventede et stykke tid på at blive lukket ind i et lokale ovenpå i institutionen.

Til mødet var ti personer til stede rundt om et bord: Lederen af institutionen, de to pædagoger, Sara og Aso, en psykolog, en socialrådgiver, en sundhedsplejerske, en tolk og mig. Der var en anspændt stemning trods de mange smilende ansigter. En af pædagogerne lagde ud med at fortælle, at det for Farida havde været en svær og langstrakt indkøring, der havde strakt sig over flere måneder, da hun hele tiden blev syg, og de så måtte starte forfra. Sara fortalte, at hun også havde svært ved at gå fra Farida, når hun afleverede hende, fordi hun græd. Og henvendt til psykologen, spurgte hun, om hun mon led af separationsangst. Psykologen svarede lidt famlende, at det er normalt, at børn græder i afleveringssituationen, og konkluderede, at hun ikke var ”meget bekymret”. Samtalen bevægede sig omkring emnerne kost, sengelægning, vigtigheden af faste rutiner og Faridas helbred dog uden, at der blev truffet nogen særlige beslutninger eller draget nogen konklusioner (Arent & Bregnbæk 2020: 64-66). Samtalen var langsom og abrupt – blandt andet på grund af tolkningen fra dansk til farsi og omvendt, og jeg sad tilbage med en fornemmelse af, at de måske ville have kunnet kommunikere bedre på engelsk, selvom parrets engelsk ikke var så avanceret. Midtvejs i samtalen bragte Sara temaet med at sove ude på banen og forklarede, at hun mente, at det var usundt for Farida og årsagen til, at hun hele tiden blev syg. Pædagogen svarede: ”Det er sundt for børn at sove ude. Helt ned til 10 graders frost.” Hun forklarede også, at hvis de lagde Farida til at sove indenfor, så ville de komme til at vække hende. Psykologen gav sit besyv med og foreslog, om ikke de kunne ændre deres rutine og gøre en undtagelse – bare indtil familien følte sig trygge. Lederen understregede så, at de ikke havde rammerne til det, og fastholdt, at det ikke var årsagen til, at hun blev syg. ”Faktisk sover hun bedre

og længere tid udenfor,” sagde hun. Forældrene så modløse ud, men tav stille.

Resultatet var, at forældrene gik forvirrede fra mødet. Særligt var Aso frustreret og sagde, da vi var kommet et godt stykke væk fra institutionen: ”Disse møder handler vist mere om, at institutionen skal se godt ud i systemet. At de kan krydse af i nogle ark og sige, Se hvor meget vi gør!” Han proklamerede, at han ville opsøge en iransk læge i stedet. Sara blev tilsyneladende beklemt over hans udbrud og sagde, at selvom hun var frustreret over, at de ikke ville lytte i forhold til spørgsmålet om at sove ude, så var hun glad for at have fået et barn i Danmark, et land, hvor man bekymrer sig om børn, og hvor både piger og drenge er værdsat. Dog savnede hun at have sin familie tæt på. I Iran ville der være mange til at tage sig af Farida og til at komme med råd og aflastning. Her i Danmark var hun meget mere alene. Og hun bekymrede sig ikke bare for Faridas helbred, men også for hendes varige status i Danmark. Følelsen af mistillid stak altså dybere end en skepsis overfor et hold af fagprofessionelle, men handlede mere grundlæggende om familiens usikre retsstatus i Danmark. Farida havde stadig status som asylansøger. Selvom hun var født i Danmark, havde hun ligesom sine forældre kun en midlertidig opholdstilladelse i Danmark.

Paradigmeskiftet i dansk asylpolitik

Siden det såkaldte ”paradigmeskift” i dansk udlændingepolitik blev vedtaget i 2019, bliver der i Danmark kun tildelt midlertidige opholdstilladelser til flygtninge og ikke som før ophold med mulighed for varigt ophold⁵. Som vi skal se, udgør dette forhold kernen af det, som er mest afgørende for begge forældres muligheder for at udøve deres forældreskab - og for deres følelse af ontologisk sikkerhed (cf. Laing 1983) i det hele taget, idet de er statsløse og frygter, at deres opholdstilladelser ikke bliver forlænget, og kan risikere at blive udvist af Danmark, selvom Farida er født i landet.

Nogle måneder efter mødet i vuggestuen besøgte jeg Sara. Hun serverede dadler og tyrkisk kaffe og fortalte mig sin livshistorie og heriblandt om den svære periode, hvor hun var gravid med Farida og befandt sig på et asylcenter. Hun havde været meget bekymret igennem graviditeten og var ikke blevet scannet, som hun ville være blevet i Iran. Hver gang hun skulle til lægen, indebar det en lang tog- og bustur til en anden kommune og ofte lang ventetid. ”Det føltes som om mit liv og min datters liv var mindre værd end andres.” På et tidspunkt tog hun et lille lyserødt kort op af sin taske. Det lignede lidt vores vanlige sygesikringsbevis, men så en smule anderledes ud. ”Dette kort er min mor og min far,” sagde hun til min overraskelse med tårer i øjnene. I øjeblikket var det som om, hun foretog det, Simmel kalder et ”leap of faith” – hun overgav sig til følelsen af at være i andres varetægt – og dermed en omfordeling af kontrol og grundlæggende

⁵ Pr. 1. marts 2019 gives alle opholdstilladelser til flygtninge efter udlændingeparagraffens § 7, stk. 1 og 2, og § 8, stk. 1 og 2 med henblik på midlertidigt ophold og ikke som før med mulighed for varigt ophold (www.nyidanmark.dk).

sikkerhed (cf. Simmel 1950). Sara fortalte, at hun ville være i livsfare, hvis hun tog tilbage til Iran af årsager, som jeg ikke kan afsløre her. Hendes mor var død kort forinden vores møde, og hun havde end ikke kunnet deltage i begravelsen. Desuden betroede hun mig, at forholdet til Aso hang i laser. Hele hendes eksistentielle sikkerhed afhang altså af hendes tilknytning til Danmark – og hun følte det legemliggjort i det lille lyserøde identitetskort. Sara mindedes dengang hun fik afslag på sin asylansøgning. ”Det var et hårdt slag,” sagde hun. Heldigvis fik hun senere hjælp til at søge om familiesammenføring med Aso, som var kommet til Danmark før hende, og havde på denne måde alligevel fået en midlertidig opholdstilladelse i Danmark. På baggrund af familiesammenføring med Aso ville der imidlertid gå mange år, før hun selv kunne gøre sig noget håb om at få en selvstændig og varig tilknytning til Danmark. Tillid og mistillid til det danske system balancerede altså på en knivspids for Sara.

Sara fortalte fortvivlet, at Aso var umulig at leve sammen med. ”Han er dybt traumatiseret,” sagde hun og fortalte om nogle hårrejsende oplevelser, han havde haft i mødet med menneskesmuglere på vej til Europa. Hans monotone natarbejde, som gjorde, at han konstant var træt, gjorde ikke hans humør bedre. Ofte klappede han i som en østers i lange perioder, for så senere at blive vred og agiteret overfor hende, sagde hun. Men hun understregede også, at selvom han ofte var uudholdelig for hende at være sammen med, så var han en god far og elskede sin datter meget højt. ”Aso blev inviteret til et møde med en sagsbehandler fra kommunen,” fortalte hun. Hun var taget med, selvom indbydelsen ikke lagde op til det. Kvinden fra kommunen havde stillet Aso en lang række spørgsmål om hans forhold til Farida, til hende, hans dagligdag og til hans værdier som far. Det kom meget bag på hende, for selvom hun var træt af ham, så mente hun, at han var en god far. Episoden stemmer overens med Anne Hovgaard Jørgensens argument om, at migrantfædre ofte betragtes med mistillid i dansk velfærdsarbejde (2019, 2020). Sara konkluderede, at det måske skyldtes, at han aldrig kom i vuggestuen. Det var altid hende, der afleverede og hentede, fordi hun havde tiden til det, hvorimod han gjorde rent om natten på en større dansk virksomhed. For at kunne gøre sig håb om på et tidspunkt at få en varig opholdstilladelse og dansk statsborgerskab skal han bl.a. have arbejdet i minimum fire sammenhængende år på fuld tid. Saras tilknytning til Danmark afhang m.a.o. i første omgang af ægteskabet med Aso. For Aso var det svært både at arbejde om natten og at møde frem som smilende far i vuggestuen i dagtimerne. Hvis pædagogerne havde haft et bedre kendskab til familiens samlede livssituation, ville det måske være mere forståeligt for dem, hvorfor de havde foretaget denne arbejdsdeling. Sara følte sig i syv sind, for hun mente ægteskabet gik rigtig dårligt, men hun var bange for, hvad der kunne ske, hvis de kom i kommunens søgelys.

At gå under radaren

Omtrent et år efter denne samtale forværredes Aso og Saras forhold markant. Sara fortalte mig, at de ofte kom op at skændes. Begge deres nerver var tyndslidte og til tider optrådte Aso truende, og det fik Farida til at græde. Det kulminerede med et skænderi, hvorefter Sara betroede sig til en af sine lærere på sprogskolen. Denne lærer hjalp hende med at komme på et krisecenter. Sara ringede til mig derfra og fortalte, at hun havde pakket en kuffert og med venners hjælp tog hun Farida med sig og forlod lejligheden, imens Aso var på arbejde uden at fortælle ham, hvor de var taget hen. Da jeg besøgte Sara på krisecentret, var hun tydeligvis meget nervøs og deprimeret. Hun havde forinden bedt mig købe en pakke cigaretter med, som hun røg i et væk. Jeg havde aldrig set hende ryge før. Lige så tydeligt var det, at Farida var meget påvirket af situationen. Hun kiggede forvirret på mig og var i begyndelsen anderledes tilbagetrukket, end hun plejede at være. Hun blødte dog hurtigt op og kravlede op på skødet af mig. Sara sagde med tårer i øjnene, at Farida var så vred på hende, fordi hun ikke kunne forstå, at hun ikke måtte se sin far. Sara mindedes sine egne forældres skilsmisse, hvor hun omvendt var blevet fjernet fra sin mor for at bo med sin far og en ny stedmor imod sin vilje, og hun havde uendeligt dårlig samvittighed over, at Farida skulle gennemgå sådan en traumatisk oplevelse. På den anden side kunne hun ikke lade sin datter overvære deres skænderier. Hun mente også, at hun selv havde ret til ægteskabelig kærlighed i sit liv. ”Jeg kan ikke være tålmodig længere. Jeg kan godt lide ham. Han er grundlæggende et godt menneske. Men jeg elsker ham ikke,” sagde hun.

I løbet af de måneder Sara var på krisecenteret overvejede hun nøje sin situation, og hun søgte rådgivning fra mange forskellige fagprofessionelle. Selvom krisecenterets personale insisterede på, at hun ikke skulle gå tilbage til sin mand, kunne hun ikke rigtigt få et klart svar fra dem med hensyn til hvad, der ville ske med hendes og Faridas opholdstilladelse i Danmark, hvis hun blev skilt. Hun søgte råd fra forskellige NGO'er, der arbejder med den type spørgsmål. En jurist, der rådgav familier, som er i klemme i asylsystemet, fortalte hende, at han ville være ærlig overfor hende, fremfor at stikke hende blå i øjnene. Han sagde, at han kendte mange forældre, der befandt sig på Udrejsecenter Sjælsmark på grund af lignende omstændigheder. Denne hårde besked var den, hun havde mest tillid til. Hun blev overbevist om, at hun ikke havde nogen sikkerhed for, at hun ikke ville få afslag på sin ansøgning om forlænget opholdstilladelse, hvis hun blev skilt. Med andre ord kunne hun risikere at ende på Udrejsecenter Sjælsmark og potentielt blive udvist af Danmark.

I denne periode gik Sara i terapi, hvilket fulgte med krisecentrets tilbud, og overvejede nøje sit forhold til Aso - og hende og Faridas livschancer uden ham. Efter måneders selvransagelse besluttede hun at gå tilbage til Aso. Ikke fordi hun elskede ham, men fordi hun var bange for, at hun ellers risikerede at ende på Sjælsmark eller at blive udvist fra Danmark. ”Det er et paradoks,” sagde hun:

Danmark gør så meget for kvinder. Dette sted, det er helt utroligt, jeg har mødt så meget venlighed. Men alligevel bliver jeg nødt til at tage tilbage til min mand, hvis ikke jeg vil risikere, at jeg og Farida bliver udvist fra Danmark.

Hendes kommentar viser, at krisecentret kunne beskytte hende midlertidigt imod hendes krisefyldte ægteskab, men det kunne ikke stille noget op imod den danske asyllovgivning.

Selvom hun var rørt over at opleve al den venlighed på krisecentret og ville ønske, at hun kunne blive skilt fra Aso og samarbejde om forældreskabet, som så mange andre danske familier, så viste hendes mistillid til asylsystemet sig at være andet og mere end blot fravær af den sunde tillid (cf. Carey 2017: 5-7). På Sjælsmark (nu Avnstrup) befinder der sig i øjeblikket adskillige forældre, som risikerer at blive udvist, da de har fået afslag på asyl. At blive sammen i et dysfunktionelt ægteskab viste sig altså for Sara at være den sikreste vej til at opnå varigt ophold i Danmark. Da jeg spurgte hende, om hun havde overvejet at tale med pædagogerne om sine problemer, fremfor sin sproglærer, svarede hun, at selvom der var enkelte af dem, hun virkelig godt kunne lide, og som hun kunne mærke holdt af Farida, så var hun bange for, at de var allierede med kommunen, og at det kunne komme til at skade hendes sag, hvis hun var for åben overfor dem. Hermed har jeg forsøgt at vise, at den samfundsmæssige kontrakt om tillid er asynkron, da der er en diskrepans imellem på den ene side statens ambition om tidlig indsats i familielivet og på den anden side statens ønske om midlertidig/udskudt tildeling af varig opholdstilladelse. Det har særlige (kønnede) konsekvenser for ægtepar, der må fortsætte deres samliv i et usikkert limbo med svære forudsætninger for forældreskabet.

Det er nu et stykke tid siden, at hun tog den stærkt ambivalente beslutning. Sara er gået i gang med en ny uddannelse, og familien er flyttet til en større by, hvor ingen kender til deres tidligere problemer. Farida har det tilsyneladende godt i sin nye børnehave, og hendes helbred og humør er mere stabilt. Aso er dog for nylig blevet fyret som følge af COVID-19 pandemien, og familiens følelse af økonomisk og eksistentiel usikkerhed er forstærket. Sara overvejer at droppe sin uddannelse for at få en indtægt i stedet og for at påbegynde opbygningen af ret til permanent opholdstilladelse, hvilket kræver mange års sammenhængende fuldtidsarbejde.

Konklusion

Jeg indledte artiklen med historien om den syriske familie, der fik frataget deres børn, da faren blev mistænkt for at have slået sin søn. Ligesom pædagogmedhjælperen, der uretfærdigt blev anklaget for pædofili i Thomas Vinterberg's film, Jagten, blev denne far mødt med mistillid og stigmatiseret

som voldelig. Ambitionen om at gribe ind tidligt fik altså meget voldsomme konsekvenser i begge tilfælde – da den skete før en egentlig tillidsfuld relation var etableret. I denne artikel har jeg ønsket at vise, hvad der er på spil for nytilkomne flygtningefamilier, der møder pædagoger og andre fagprofessionelle, der som myndighedsudøvelsens yderste led potentielt griber langt ind i familielivet. Disse flygtningefamilier må samtidig navigere i en hverdag præget af komplekse problemer og en fundamental ontologisk usikkerhed på grund af deres usikre retssituation.

Ved at følge en bestemt families møde med den danske velfærdsstat over tid, har jeg forsøgt at vise, at tillidsrelationen mellem pædagoger og andre velfærdsprofessionelle på den ene side og flygtningefamilier på den anden, ikke bare er asymmetrisk men også asynkron. Med det mener jeg, at det er et paradoks, at tidlige indsatser ofte indtræder før en egentlig tillid er etableret mellem partnerne. Spørgsmålet om at sove ude viste tydeligt, at pædagogerne ikke viste sig fleksible, og dermed blev tilliden til dem som fagpersoner i en vis forstand tabt for altid. Samtidig har jeg vist, at pædagoger og andre velfærdsprofessionelle arbejder inden for de politisk udstukne rammer – både af en ghettolovgivning, der ser på bestemte borgere med mistillid, hvilket gør samarbejdet vanskeligt. Desuden gælder det endvidere, at tidlige indsatser ikke medtænker asylsystemets logik om langstrakt usikkerhed og midlertidighed. Med andre ord, der er et misforhold imellem på den ene side fagprofessionelle – der har hjemmel til at intervenere i forældreskabet hos flygtningefamilier – og det forhold at flygtningefamilier, også efter de har fået tildelt asyl i Danmark, fortsat lever i mange års usikkerhed, før de opnår varig opholdstilladelse i Danmark. Dette forhold gjorde, at familien ikke opsøgte pædagoger og andre fagpersoner i forsøget på at løse deres problemer. I stedet gik de i en periode fra hinanden og derved under radaren, men Sara endte med at gå tilbage til sin mand af frygt for, at hun og datteren kunne risikere at blive udvist fra Danmark, hvis hendes opholdstilladelse ikke længere var bundet til mandens.

Historien om denne familie anskueliggør, hvad der er på spil for familier, der lever med en usikker retsstatus i Danmark. Tillid indebærer en form for overskridelse (leap of faith) (cf. Simmel 1950) i form af en omfordeling af kontrol. Med det for øje kan tidlig indsatsarbejde – trods gode intentioner – blive mødt med mistillid af familier med midlertidige opholdstilladelser, da de har god grund til at frygte, at staten får et nært indblik i deres familiemæssige problemer. Rationalet bag tidlige indsatser er, at indgriben skal ske så hurtigt som muligt, ellers ”svigter vi børnene,” som Mette Frederiksen fremhævede i sin nytårstale. Paradigmeskiftet indebærer derimod en situation, hvor usikkerheden og midlertidigheden er langvarig, da opholdstilladelser kun forlænges hvert andet år, hvis bestemte kriterier opfyldes, og disse kriterier ændres løbende og nogle gange med tilbagevirkende kraft. I løbet af denne periode kan familier have svært ved at have tillid til pædagogisk personale, der opleves som knyttet til et system, der overvåger og evaluerer deres forældreskab og familieliv.

Familier og pædagoger støder med andre ord sammen i krydsfeltet mellem disse to asynkrone logikker – eller også forsøger familier som denne at undvige de sociale myndigheders blik. Ifølge Simmel er samfund kun mulige, hvis der er en høj grad af tillid, og for ”den fremmede” gælder det, at ”a trace of strangeness in this sense early enters into even the most intimate relationships” (1950: 406). Ghettoplanens betoning af særlige områder og deres indbygges problematiske særtræk, herunder udpegningen af etnicitet som et problem i sig selv, viser på tydeligste vis, at der er slået sprækker i denne tillid og i ideen om universelle rettigheder.

I denne artikel har jeg desuden påvist, at paradigmeskiftets fokus på hjemsendelse frem for integration viser, at tilliden mellem nyttilkomne familier og det danske samfund bygger på en ulige form for reciprocitet. På den ene side forventes nyttilkomne at tilpasse deres forældreskab til den nye kontekst, og på den anden side skal der gå mange år, før flygtningefamilier har mulighed for at opnå varig opholdstilladelse. Indtil da befinder de sig i et limbo, hvor de risikerer hjemsendelse. Den danske stat betragter dem med mistillid, da de hvert andet år skal ansøge om forlængelse og bevise, at de efterlever bestemte krav. Denne overordnede rammesætning af deres liv undslipper ofte pædagoger og andre fagprofessionelle, når de intervenserer i familielivet som del af en tidlig indsats. Tillid til enkelte fagpersoner forudsætter en tillid til det politiske system, som de er indlejret i. I denne artikel har jeg forsøgt at kaste lys over netop denne blinde vinkel, da jeg mener, at den er væsentlig for at forstå den grad af mistillid, som tidlige indsatser kan blive mødt med af familier, der befinder sig i dette midlertidigheds limbo. Med andre ord kan man sige, at mistillid mellem flygtningefamilier med midlertidige opholdstilladelser og pædagoger og andre fagprofessionelle, der opfattes som en del af ”systemet”, ikke er et patologisk fravær af den sunde tillid, men kan ses som en systemisk effekt af den nuværende lovgivning i Danmark, særligt siden paradigmeskiftet.

**Susanne Bregnbæk, Ph.D., Lektor, Københavns
Professionshøjskole**

Litteratur

Arent, A., & Bregnbæk, S. (2020). "Mødet med systemet: Tillid og mistillid i forældresamarbejdet" i: N. J. Jørgensen, & S. Bregnbæk (red.), *Flygtningebørn i danske daginstitutioner: Pædagogiske dilemmaer og balancegange*. Frederikshavn: Dafolo, s. 63-72.

Carey, M. 2017 *Mistrust: An Ethnographic Theory*. Chicago: HAU Books.

Das, V., & Poole, D. 2004. *Anthropology in the margins of the state*. Boston: School of American Research Press.

De Koning, A., Johansen, M.L. & Marchesi, M. 2020. "Introduction Special Issue: Paradoxical Orders-Parenting Encounters, the Welfare State, and Difference in Europe" *Ethnography*. <https://doi.org/10.1177/1466138120919448>.

Garfinkel, H. 1963. "A conception of and experiments with 'trust' as a condition of stable concerted actions" i: O.J. Harvey (red.). *Motivation and social interaction*. New York: Ronald Press, s. 187-238.

Grumløse, S. P. & Marschall, A. 2020. *Familie i medgang og modgang*. København: Hans Reitzels Forlag.

Heckman, J. J. 2006. "Skill formation and the economics of investing in disadvantaged children" *Science*, 312 (5782): 1900-1202.

Johansen, M.-L. E. 2017. Velfærdsstaten set fra udsatte flygtningeforældres perspektiv: "Tillid" som markør for social inklusion. *Dansk pædagogisk Tidsskrift*, 3: 7-16.

Johansen, M.-L. E., & Jensen, S. B. 2017. "“They want us out”: Urban regeneration and the limits of integration in the Danish welfare state" *Critique of Anthropology* 37(3): 297–316.

Jørgensen, A.H. 2019. *Becoming School Fathers: An Ethnographic Exploration of Migrant Fathers' Experiences and Navigation of Home School Cooperation*. Ph.D.-afhandling. DPU. København: Aarhus Universitet.

Jørgensen, A.H. 2020. "Tilblivelser af skolefædre: En etnografisk undersøgelse af migrantfædres erfaringer med skole-hjem-samarbejde" *Nordiske Udkast* 2: 66-69.

Jørgensen, N.J. & Bregnbæk, S. (red.). 2020. *Flygtningebørns møde med danske daginstitutioner: Pædagogiske dilemmaer og balancegange*. Frederikshavn: Dafolo.

- Laing, R. D. 1983 (1960). *The Divided Self: An Existential Study in Sanity and Madness*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Modest, W. & de Koning, A. 2016. "Anxious Politics in the European City: An Introduction" *Patterns of Prejudice* 50 (2): 97-108.
- Möllering, G. 2001. "The Nature of Trust: From George Simmel to a Theory of Expectation, Interpretation and Suspension" *Sociology*, 35(2): 403-420.
- Nolan, J. L. 2016. *The Therapeutic State: Justifying Government at Century's End*. NY: NYU Press.
- Putnam, R.D., R. Leonardi & R.Y. Nanetti. 1993. *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Simmel, G. 1950. *The Sociology of George Simmel*. Oversat og redigeret af K.H. Worlf. New York: Free Press (tysk original fra 1908).
- Simpson, L. 2007 "Ghettos of the Mind: The Empirical Behaviour of Indices of Segregation and Diversity" i *Journal of the Royal Statistical Society A*: 170: 405-424.
- Wacquant, L. 2013. *Urban Outcasts A Comparative Sociology of Advanced Marginality*. Cambridge: John Wiley & Son.